



Temat lekcji: Mickiewiczowskie „Dziady” w konfrontacji ze współczesnością. Dyskusja nad „Lawą” Tadeusza Konwickiego.

Opracował: Tomasz Mularski

Etap edukacji: szkoła ponadpodstawowa jako uzupełnienie cyklu zajęć omawiających „Dziady” Adama Mickiewicza.

Czas trwania zajęć: 2 godziny lekcyjne.

Cele zajęć:

cel ogólny

Celem lekcji jest rozbudzenie u uczniów refleksji nad trwałością wartości przedstawianych w dziele literackim, wskazanie możliwości ich aktualizacji za pomocą dzieła filmowego. Przy okazji przemyśleń nad aktualnością paradygmatu romantycznego uczniowie utrwalają i rozwijają swoją wiedzę o epoce.

cele szczegółowe

- uczeń utrwalą wiedzę o *Dziadach* Adama Mickiewicza;
- uczeń porównuje dzieło filmowe z jego literackim pierwowzorem;
- uczeń analizuje dzieło filmowe, uwzględniając jego specyfikę środków wyrazu;
- uczeń ćwiczy się w sztuce dyskusji i argumentacji;
- uczeń ocenia siłę argumentacji;
- uczeń dba o poprawność językową wypowiedzi ustnej.

Metody pracy: dyskusja, metoda problemowa, burza mózgów, debata, praca z tekstem, praca z materiałem filmowym

Formy pracy: praca indywidualna, praca w parach/praca zespołowa.

Środki dydaktyczne:

- film Tadeusza Konwickiego *Lawa. Opowieść o „Dziadach” Adama Mickiewicza*,
- fragment książki Doroty Siwickiej *Zapytaj Mickiewicza* oraz wybrane wypowiedzi z forum internetowego (załączniki),
- materiały ksero (karty pracy) przygotowane przez nauczyciela (załączniki).

Przebieg zajęć:

1. Na kilka dni przed planowaną lekcją poproś uczniów o samodzielne obejrzenie filmu Tadeusza Konwickiego *Lawa. Opowieść o „Dziadach” Adama Mickiewicza* oraz przeczytanie tekstów, składających się na Załącznik I.
2. Po podaniu tematu zainicjuj dyskusję na temat, czy *Dziady* Mickiewicza dla współczesnych odbiorców mogą być tekstem aktualnym. Na jakie problemy napotyka czytelnicy w XXI wieku? Poproś uczniów o zreferowanie głównej tezy tekstu Doroty Siwickiej (**Załącznik I**). Czy uczniowie zgadzają się z takim spojrzeniem na dzieło romantyka? Hipoteza badaczki niech stanie się punktem wyjścia do prezentacji własnych przemyśleń uczniów o aktualności romantycznego arcydzieła. Jak wygląda jego percepcja wśród młodego pokolenia w wieku XXI.
3. Spytaj uczniów, czy film Konwickiego przybliżył im dzieło Mickiewicza. Jeśli tak, to w jaki sposób. Odpowiedzi nie powinny ograniczać się do kwestii zrozumienia czy unaocznienia scen dramatu, pytaj uczniów, czy odnajdują w *Lawie* uniwersalne prawdy o świecie, w którym żyją. Pomocne w tej dyskusji będą materiały z forum internetowego (**Załącznik I**). Jeśli uczniowie mają problemy ze wskazaniem własnych, mogą zacząć od przytoczenia spostrzeżeń internautów i określenia, czy zgadzają się z głosami na forum.



4. Poproś uczniów, aby skonfrontowali tekst badaczki z głosami forumowiczów. Czy są one potwierdzeniem jej spostrzeżeń, czy też mogłyby posłużyć za kontrargument w polemice z nią?
5. Spytaj uczniów, co zmienił Tadeusz Konwicky w stosunku do literackiego pierwowzoru – wyniki burzy mózgów notuj na bieżąco na tablicy. Omów spostrzeżenia uczniów. Rozdaj karty pracy (**Załącznik II**). W kolumnie „Modyfikacja” pozostawiono wolne pola, mogą one być uzupełnione, jeśli uczniowie mają dalsze spostrzeżenia na temat filmu. Poproś uczniów o wypełnienie drugiej kolumny (praca parami w ławkach), która ma informować, co udało się w ten sposób osiągnąć reżyserowi. Wybrane dwójki prezentują wyniki swoich analiz.
6. To ćwiczenie jest przygotowaniem do klasowej dyskusji. Uczniowie, tym razem samodzielnie, uzupełniają trzecią kolumnę. Poproś ich, aby zawarli w niej własne opinie. Pytania pomocnicze można zapisać na tablicy:
 - czy zastosowane przez reżysera zabiegi okazały się trafione?
 - czy odpowiadają wrażliwości współczesnego widza?
 - czy nie ingerują za bardzo w tekst Mickiewicza i nie wypaczają sensu?
7. Zapisz na tablicy temat debaty: Czy *Lawa* Tadeusza Konwického uwspółcześnia i przybliża dzisiejszemu widzowi przesłanie Mickiewiczowskich *Dziadów*? Poproś uczniów, aby podzielili się na dwa stronnictwa: argumentujących za tym, że reżyserowi udało się pokazać uwspółcześnione *Dziady* i tych, którzy będą twierdzić, że ten zamiar się nie powiódł. Wyznacz osobę kierującą debatą, która otworzy i zamknie dyskusję, będzie udzielać głosu debatującym. Wyznacz trójkę sędziów, którzy będą oceniać debatę. Wyjaśnij klasie, jakie będą zasady oceny każdej z grup:
 - ocena siły argumentów: od 0 do 3 punktów;
 - ocena poprawności językowej: od 0 do 2 punktów;
 - ocena kultury dyskusji: od 0 do 2 punktów.Poinformuj uczniów, że sędziowie wybiorą także najskuteczniejszego dyskutanta. Do zabrania głosu może zgłaszać się każdy członek grupy przez podniesienie ręki. Prowadzący dyskusję i sędziowie zajmują miejsce przed tablicą, debatujący zbierają się po dwóch stronach sali. Przed rozpoczęciem debaty daj grupom kilka minut na wzajemne zapoznanie się z przygotowanymi wcześniej notatkami z tabeli w kolumnie „Ocena” i ustalenie wspólnej linii argumentacji. Rozdaj sędziom karty oceny debaty (**Załącznik III**). Wyznacz czas trwania dyskusji – 15 minut.
8. Po zakończeniu debaty sędziowie podają noty, jakie wystawili obu grupom, oraz wskazują (wraz z uzasadnieniem) osobę, którą wytypowali do tytułu najskuteczniejszego dyskutanta. Następuje podanie zsumowanej punktacji. Nagroź ocenami najaktywniejszych uczestników debaty oraz osoby czynnie zaangażowane w jej przebieg (prowadzący, sędziowie).

Praca domowa

- Napisz pracę na temat: Czy, a jeśli tak to – które, idee romantyzmu są aktualne w świecie nam współczesnym (odnieś się m.in. do filmu Tadeusza Konwického *Lawa*)?
- Zadanie dla chętnych: Przygotujcie (w grupie lub samodzielnie) uwspółcześnioną wersję wybranego przez was fragmentu III części *Dziadów* Adama Mickiewicza. Praca może mieć formę parafrazy, komiksu, scenki dramatycznej, filmu.



Załącznik I

Dziady III – bez odbioru

Może jednak jest tak, że Mickiewicz, że III część *Dziadów* wysłała do nas sygnał, którego nie jesteśmy w stanie odebrać. Może nawet go nie słyszymy. Może brak nam uszu albo jakiegoś słuchu wewnętrznego.

Moja hipoteza brzmi następująco: *Dziady* drezdeńskie oparte są na takim ujęciu historii, które wywodzi się z wzniosłego jej odczuwania i do takiego jej odczuwania się odwołuje. My zaś – dzisiaj, w Polsce – nie odczuwamy historii w kategoriach wzniosłości. Żyjemy w czasach (może szczęśliwych), które charakteryzuje zanik poczucia historyczności w ogóle. Jak zatem myśleć, że historia może być Wielka i Straszna? Czy to więc wzniosłość jest barierą, która przeszkadza w odbiorze Mickiewiczowskiego dzieła – nie potrafimy, nie możemy poczuć tego, co on chciałby, abyśmy odczuli. (...)

Spytajmy zatem o stan naszych „organów wzniosłości”. Czy odczuwamy wzniosłość natury? Bywa, że tak. Wzniosłość sztuki? Zdarza się coraz rzadziej (...). Czy odczuwamy wzniosłość historii? W to wątpię. A wzniosłość III części *Dziadów*? Czy słuchając *Dziadów*, czujemy dreszcze, czy otwieramy szerzej oczy, czy nabieramy powietrza w płuca, jakbyśmy chcieli wlecieć, czy sięgamy po szablę? A nasi rodzice, dziadkowie, pradiadkowie? Czy czuli to?

Dorota Siwicka, Zapytaj Mickiewicza, Gdańsk 2007, s. 12-13.

Fragменты дискуссии о фильме *Lawa* на forum Filmweb.pl

Gremlin085: Jak puszczali mi to na polskim w liceum, to mnie nudziło, ale teraz, kilka lat później... jest już OK. O czym są te monologi? O czym śpiewa Gustaw w więzieniu? O „zemście na wrogu”, o tym żeby mu „wbić kły w duszę” i to nawet „mimo Boga”. Wielka Improwizacja to marzenie o tym, żeby naród uzyskał podmiotowość dzięki jednemu przywódcy, który miałby autorytet i posłuch u „milionów”.

LG: Mnie już w liceum ten film poruszył. Ten klimat, głębia i dramatyczny wymiar bohaterów... Przepiękne sceny więzienne – niezapomniane wykonanie buntowniczych piosenek. Aż samemu by się chciało zanucić: „zemsta, zemsta, zemsta na wroga...”. Duże wrażenie robi doborowa obsada i autentyczne wnętrza oraz muzyka. Oglądałam potem „Dziady” Englerta z tymi wszystkimi efektami specjalnymi, ale nie odnalazłam w nich tego dramatyzmu i klimatu co u Konwickiego.

DonDominik: Średnio mnie obchodzi, jakie główny bohater miał marzenia. James Bond nie został superagentem, bo marzył. Roman Polański nie został legendarnym reżyserem, bo marzył. Wzięli się do pracy, czego Gustaw nie uczynił, bo jak widać w filmie, w wieku emerytalnym siedzi sobie przed jakimś domkiem i ciągle głądzi swoje poetyckie i nikomu niepotrzebne teksty. Moim zdaniem, żeby obronić ojczyznę, należy zrobić coś więcej niż rzucać słowa na wiatr. Należy używać nie tylko wyobraźni, ale i siły mięśni. Poetyckim talentem nikt jeszcze wojny nie wygrał.

Ninna7: O marzeniach myślisz zbyt pochopnie. Dlaczego wzięłaś się za ten tytuł? Nie pasjonujesz się poezją, nie widzisz gry aktorskiej, chociażby Holoubka, Zauważ, że aby użyć siły mięśni, trzeba mieć motyw. Gdyby nasz „legendarny reżyser” nie marzył na początku, byłby tylko „reżyserem”, który nie miałby pasji do tego, co robi. To prawda, że aby coś naprawdę osiągnąć, trzeba włożyć w to pracę nad sobą. Tylko że sama praca nad sobą nie wystarczy, aby zostać KIMŚ. Trzeba kochać swoją pracę.

DonDominik: Zgadza się, że aby coś osiągnąć, potrzeba marzeń, ale Gustaw tego nie osiągnął. Wyzwolił ojczyznę? Nie. Zginął za Polskę? Nie. Próbował choć walczyć z wrogiem? Nie. Oto trzy pytania, które zdefiniowały głównego bohatera, jako egoistycznego megalomana. Spartakus nie prosił jakiegokolwiek Boga o oddanie mu władzy, kiedy prowadził armię niewolników przeciwko Rzymowi. Cezar Borgia nie czynił tego, gdy zdobywał Forli z rąk Katariny Sforzy. Zgadza się, że potrzebne są marzenia, aby zostać KIMŚ, ale Gustaw do wieku emerytalnego pozostał nawiedzonym poetą, czyli NIKIM.

Ninna7: Oglądałam ten film z zupełnie innej perspektywy, poświęcając uwagę grze aktorskiej.



Właśnie widzę, że tak naprawdę nie patrzyłam na akcję. Dostrzegałam tylko poszczególne wypowiedzi. Gra Holoubka oczywiście i Jolanty Piątek-Góreckiej najbardziej mi przypadła do serca. Zawiódł mnie Fronczewski. Żebrowski tylko ładnie wyglądał i denerwowała mnie gra Mai Komorowskiej. Tyle pamiętam i myślę, że to mi wystarczy. Ewidentnie zgadzam się, że dla Gustawa za późno na spełnienie marzeń :)

Załącznik II

Porównanie filmu Tadeusza Konwickiego „Lawa” z dramatem romantycznym „Dziady” Adama Mickiewicza		
modyfikacja względem pierwowzoru	osiągnięty efekt	twoja ocena
pominięcie w całości <i>Widzenia Ewy i Ustępu</i>		
skrót w stosunku do tekstu literackiego		
przeplatanie różnych scen z Mickiewiczowskiego pierwowzoru		
kadry pokazujące współczesną Polskę		
dwóch Konradów (młody i stary)		
zmieniony tytuł		



Porównanie filmu Tadeusza Konwickiego *Lawa* z dramatem romantycznym *Dziady Adama Mickiewicza* – PROPOZYJE ODPOWIEDZI

modyfikacja względem pierwowzoru	osiągnięty efekt	twoja ocena
pominięcie w całości <i>Widzenia Ewy i Ustępu</i>	skrócenie filmu, utrata treści i znaczeń	
skrót w stosunku do tekstu literackiego	kondensacja treści, dynamizacja filmu	
przeplatanie różnych scen z Mickiewiczowskiego pierwowzoru	wrażenie równoczesności rozgrywających się scen, spójność przedstawionych wydarzeń, urozmaicenie treści	
kadry pokazujące współczesną Polskę	aktualizacja treści, odniesienie dzieła Mickiewicza do czasów PRL	
dwóch Konradów (młody i stary)	pokazanie bohatera w sposób przekrojowy na różnych etapach rozwoju	
zmieniony tytuł	nacisk położony na inne (społeczne) treści dramatu	

Uwaga: są to jedynie propozycje odpowiedzi, należy zaakceptować także inne zgodne z filmem i właściwie uargumentowane rozwiązania. Ostatnią kolumnę uczniowie wypełniają według ich własnej oceny zastosowanych środków.

Załącznik III

Karta oceny debaty na temat:

Czy „Lawa” Tadeusza Konwickiego uwspółcześnia i przybliża dzisiejszemu widzowi przesłanie Mickiewiczowskich „Dziadów”?

	Grupa TAK	Grupa NIE
Siła argumentów	0 — 1 — 2 — 3	0 — 1 — 2 — 3
Poprawność wypowiedzi	0 — 1 — 2	0 — 1 — 2
Kultura dyskusji	0 — 1 — 2	0 — 1 — 2
SUMA		

Najskuteczniejszy dyskutant: _____

Uzasadnienie: _____
